

Виходить кожної неділі.

Ціна одного примірника 2 фен.

Дрібні рукописи редакція авторам не звертає.

Ч. 30.

Вецляр, 29. жовтня 1916. р.

Р. II.

Для кого мусить український народ визволити Україну?

Провідником демократизму є всюди робочий народ. Чимало вже ми пережили розрухів чи революцій і все ми бачили й бачимо на переді працюючу масу народу. Народ робочий веде боротьбу не тільки за демократичні права, але стремить ся також до того, щоби мати вплив у державі—вплив на державну політику. Разом із тим змаганням, добити ся значіння в державі, росте й друге змагання народу,—змагання до національної самостійності. „Народ робочий не може мати впливу на державну політику там, де инша є мова держави, а инша народу—де иншу політику веде держава, а иншої потребує народ“....—каже письменник Кавтський.

Росія, яка поневолила тільки народів, силою завела всюди московську мову. Це зроблено тому, щоби другий народ, не розуміючи тієї мови, не втручав ся в політику московського правительства, щоби народ „іногородців“ не міг самостійно розвинути ся. В нас на Україні по школах і досі не можна вчити на нашій рідній мові, українські просвітні товариства, організації заборонені, видавання часописів на українській мові не дозволене... Словом, цілий культурний рух

нам, Українцям, московське правительство силою нищить.

Чому ж це так, питає не один? Зовсім просто. Політика московського правительства є инша, а инша українського народу. Росії треба, щоби український робочий народ був темний, неспівомий, нехотів нічого і в її політику не заправ—Росії хочеть ся, щоби ми преспокійно платили податки (налоги) й навіть не питали куди діваються наші гроші—щоб ми міліонами клали наше життя за неї—як це є зараз.

Знов ми, Українці, бажаємо свого, вільного, культурно-національного розвитку, домагаємо ся політичних прав для себе, хочемо добити ся нашої самостійності. Ми своїм домаганням національної самостійності сповнюємо велику задачу цілої демократії, яка признає самостійність і незалежність для всіх народів, великих чи малих.

Як це станеть ся, тоді жадна нація не буде зростати коштом иншої, не буде грозити війною одна другій і тим скорше прийде час вічного мира, чим ширше запанує між народом демократизм. „Побіда демократизму може бути тільки там де мова народу

є мовою держави, а це є знов можливе тільки в державі національній"... каже далі той самий письменник. Тому то й домагання до демократизму є так тісно звязане зі змаганням до національної самостійности, що одно від другого відділити не дасть ся. І боротьба українського народу за політичні й демократичні права для його мусить бути також боротьбою за політичну незалежність, за його національну самостійність.

Культура, краще життя може розвиватися тільки на землі вольній і незалежній—і тільки при допомозі своєї рідної мови.

Подольк.

„Петроградець“.

(Нарис із таб. життя).

О восьмій годині вечора я вертав ся з прогульки. Бачу на вулиці Кронпринца, недалеко перехрестя, стоїть чималий гурток людей. Дай, думаю, підійду ближче, послухаю, про що радять ся, про що балакають. Може новина яканебудь забрела до нашого табору, або що инше? Підхожу. В середині гуртка один із добродіїв Н щось оповідає. Прислухаюсь, але не чути добре всього. Став

я місце вибрати: то туди підійду, то туди—не чути! Вже й вухо поверну до оповідача й голову нахилю—не чути! І так прислухаючись, я помітив, що добре виходить, як усе те робити разом. Пробую—чудесно!

Те, що поперед балакало ся не чув. Почало ся про Січ, Січовиків. Оповідає Н, що то воно за штука, яке їхнє завдання і т. д. При словах: „Січ“ „Січовики“ землячки деякі аж заворушили ся цілим тілом, неначе б хто, чимнебудь гострим провів по під шкурою. „Ай болить... та все одно говорять—не я ж січовик"... неначе говорили самі вони. Таке вразливе!..

„Говори, говори!..“

„Ходім!“

„Ну його, з його балачкою“.

„Підожди, зараз підем!“

Шепотом балакають землячки й далі, по одному одходять. Другі, зацікавившись—стають і слухають.

„А как єто ми“... почув ся з гурту голос.

Я глянув у той бік. Говорив тонкий, беззвусий молодій хлопець. Прислухаюсь.. Він питає, нащо, мовляв, нам здала ся Україна, *як* ми можемо отут бороти ся за права і т. д. Дрібничка.

„А хто ж він? Якої губернії? Як прозивається?“—запитано у нього, як завжди. Трохи помов-

Замітки полоненого з робітничої команди.

День мого приїзду на роботу випав на п'ятницю в вечір, так що вечеряти прийшло ся вже в господаря. Знайомство відбуло ся в той спосіб, що мене розпитали, як зву ся, якої національности, професії й т. ин., на що мої відповіді були—або „я, я“ або „найн.“ Одно тільки здивувало моїх хазяїв, що я поїхав добровільно на роботу, але й в цім скоро заспокоїли ся, коли я сяк-так пояснив, що приїхав лишень повчити ся в Німців господарювати. Вчення моє почало ся на другий день і з того дня я й почну робити опис німецького господарства, що міг за короткий час вглядіти.

Почала ся уборка жита. Перші дні мене старають ся ознайомити зі способом уборки, вязання й складання снопів, одним словом прикладають усі зусилля, щоби з мене вийшов господар і страшенно радіють, коли бачать пильність у науці, а деколи й самостійні кроки. Пильність же моя була дуже щира, бо тільки й відпочинку тоді, як іде наука: учень собі стоїть і пильно придивляється, а господар, чи хтонебудь із сім'ї, його навчає й робить. Одним словом і хазяї були задоволені й учневі-робітничкові вело ся не зле.

Снопи вяжуть, або готовими солом'яними перевеслами, або шнурками. Як у першій так і в другій випадку снопи страшенно тяжкі (коло 2-х пудів). Пояснюють це тим, що машина для молотіння платить ся від кони (60 снопів—5 марок), тому й снопи важуть ся можливо великі.

Хибі цього ті, що снопи недобре просихають. Часто лучаєть ся, що в середині сніп або вогкий, або зовсім мокрий. Коли до цього прибавити вогкий клімат, то зло буде ще гірше. (В інших селах, де за машину платить ся від години, снопи менчі й такої небезпеки нема).

Головним злом, яке й у нас страшенно шкодить культурному провадженню хозяйства, є велика черезполосність. Кусні часто попадають ся в сажень шириною, а то й ще вузчі; також і довжина невелика. Можна собі уявити, яку кількість кавалків повинен мати господар при володінні 40—60 моргів землі, а таких у цьому селі є не мало, бо село дуже багате. Недостатки такого володіння господарі цього села добре добачають і болюче відчують, а се—у надмірній і даремній траті труда і в неможливості користати ся всіма технічними поліпшеннями, які потрібно уживати в культурних господарствах. Наприклад багато господарів не можуть уживати ні жаток, ні сівалок, ні добрих

чавши, відповів.... І виходить, що він сам Петроградець, там родився і проживав, а прізвисько—Кумньов. Кацап.

— Гм..м..м!... А як же він попав сюди?

— По помилці!

— Тоді він може бути байдужим до тутешньої роботи! Нащо йому Україна, коли він Петроградець?

Все це я чую. Ой, думаю, чогось не походить воно на таке. Усе доказує, що ні, а гірше всього його видав українській виговір у московській мові. Коверкає по московському, аж мені соромно за нього зробилося і, не дожидуючись кінця, я пішов до дому—бо все таке старе... Збрехав чоловік на здоров'я, нехай буде по його!

На другий день я зайшов до таборової пошти (Post-Barake), де якраз видавали посилки. Коло одного столу було кілька чоловік, що ждали черги, коли їх викличуть.

— Ваша фамилія как?—запитався писар у одного з тих, що стояли чекаючи..

— Тихоненко!—відповідає він.

Придивляюся до нього й бачу вчорашнього Петроградця—Кумньова. Може помиляюся, думаю собі, і став краще придивлятися. Йібо він! Все в нього таке, як і вчора, тільки балакає вже не так—а живо, по простому, без коверкання.

— Од кого дожидаєте посилки?—допитує його.

— Мабуть од матері Марії, ст. Трущівка Кат. губ.—відповідає Петроградець.

От тобі й маєш! Значить ся, збрехав—і знав же як?!

Получив він дві посилки й пішов. Я не хотів його турбувати і ні про що не питав—нехай іде. Він і забув мабуть про вчорашнє. Збрехав—аби повірили.. Також політика!..

Л. Любисток.

На смерть друга.

(Присвячується пам'яті Б.)

Рано, рано тебе, друже,
Смерть в обійми прийняла,
Твоя життя, корисна дуже,
Раньше часу одцвіла.

Несподівано, на полі,
У далекій стороні
Впав ти жертвою страшної
Навіженної різни.

До останнього зітхання
Ти таїв в душі своїй
Чисті мислі, почування
Й силу райдужних надій.

Жив ти мріями про волю
І освіти всім бажав,

плугів, хоч це все в них лежить даремно, а повинні робити всю роботу первісною машиною-руками, бо не можна на ниві обернути ся.

Земля в цій окрузі хоч і багата, але для оброблення зла, бо крім каміння, якого тут дуже багато, має те зло, що тяжко знайти рівну поверхню а все круті й довгі снади, або горби й т. ин. Коли попадеться ся де рівний кусник, то не дивлячись на те, що на кожному кроці плуг наскочить на камінюку, цінить ся той кусник дуже дорого (1 морг 200—300—400—500 марок).

Хліба поспівають поволі й нема тої хапливості, яка настає в нас на Україні в жнива. По закінченню з житою і ячменем поспіває пшениця (озима). Скоро готовий і овес, який збирається зараз по пшениці, або майже одночасно. Кінчається збір зернового хліба (жито, ячмінь, пшениця, овес) на місяць пізніше, як у нас на Україні. Причина—сире літо, а тому хліба пізно дозрівають.

Плодозмін раніше (років 20 назад) був звичайний трехпільний, як у нас в більшості тепер. Але зріст населення заставив селян займати паровий клин якоюнебудь культурою й до сього часу трехпільна система має лишень ту зміну, що нема парового клина, який пустував би, як тепер у нас.

Виглядає нове трехпільє так:

1. Конюшина.	4. Картопля. Буряки.	І. Паровий клин.
2. Пшениця.	5. Жито.	ІІ. Озими.
3. Ячмінь. Овес.	6. Ячмінь з ко- Овес. [нюш.	ІІІ. Яровина.

Строгого порядку в цій системі господарі не придержуються й часто лучається ся, що клин після картоплі займається не житою, а пшеницею, бо попала ся краща земля, або після конюшини сіють жито, коли якраз зла земля й т. ин.

При оброблюванні землі головна увага звертається на лушчіння стерні й придається ся цьому способу велике значіння, тому першою роботою по скошенню хлібів є лушчіння й для того часто копи переставляються, або на чуже, або, в більшості випадків, на з оране й поле зараз по жнивах починає виглядати чорним, хоч копи ще довго стоять на чорному тлі. Для наших південних, сухих губ. України лушчіння є необхідним засобом для поліпшення землі. Наперед усього воно служить для задержання в землі великої кількості води, яка через стерню випарилася і пропала б даремно для господаря, а крім того лушчінням визнається ся до росту багато бур'яну, який другою (повною) оранкою не встигши дати насіння при-

Для народнього розвою
Неутомно працював.

І не раз ти намагався
Розбудити сонний люд,
Щоб скував він собі щастя
Й нерухоми добробут.

Але всі твої заміри,
Твої чисті почуття
Й поривання твої щирі
Смерть взяла без вороття...

Наша Ненька Україна,
Яку щиро ти любив,
Загубила в тобі сина,
А я друга загубив...

15. серпня 1914. р.
Галичина.

К. Тополя.

Із учительських конференцій.

На учительській конференції (нарадї) 19. і 20. жовтня відбувся реферат т. Л.—цького на тему: „Як учити дитин грамоті в 1. кл. народньої школи по новітній (модерній) методі?“.

Реферат був дуже цікавий і викликав гарячі дискусії учасників наради.

Новітні засоби, як учити дитин у 1. класі, дуже різняться від того, як колись учили її як

нині вчать у наших школах. Колись підставою грамоти було нудне заучування букв та складів. Буква називалася цілим словом, або складом: букву „а“ звали „аз“, букву „б“—„буки“ і т. д., а ділом учителя було вказувати, що „буки“—„аз“ читається „ба“, „мислеті“—„он“ читається „мо“, або як пізніше, а навіть і нині ще вчать: „бе“ та „а“ буде „ба“, „ем“ та „о“ буде „мо“ і т. д., що по суті є те саме, що було в старовину при навчанні по часослову в сільських дячків.

Пізніше дійшли педагоги до ліпшої методи навчання грамоти, відкинувши сухе заучування, а вписуючи наперед пояснення та живі вправи зі звуками. Кожну букву стали звати одним звуком, напр., для букви „а“ звук „а“, для букви „б“ звук „б“ (а не „бе“) і т. д. Різними вправами зі словами та звуками вони навчають нині писати й читати відразу цілі слова без окремого довгого й скучного заучування складів.

Однак цей спосіб навчання грамоти більше підходить для дорослих людей, а для дітей він в такому виді є теж за сухий, бо головна робота тут для вуха, тоді як дитина не того потребує. Найцікавіші й найсильніші враження дитина переймає очима й тому новітня метода головну увагу звертає на показування й розяснення дітям того, що круг них діється. Новітня метода найблизче підходить до душі дитини, до її психології, та

горується й зогниває, а без луціння зерно цих сорних рослин лежало б в землі аж до весни й тоді вкупі з культурними рослинами посходило б і засмічувало би хліба. По жнивах зараз починають звозити й молотити. Молотять машинами. На все село одна парова машина, якою повинні обмолотити хліб усі господарі. Зерно знід машини виходить чисте, солома пресована й вязана. Ще не скінчили молотити, а вже починають брати ся за отаву. Використовують кожний сонячний день, щоб скосити, просушити й звезти отаву, з якою приходить ся мати великий клопіт тому, що й тут багато шкодить черезполосниця, а головне, що в цей період (під осінь) часто випадають дощі, так що приходить ся використовувати кожен хвилину.

На цім мої замітки кінчать ся. Велику увагу читачів звертаю ще на те трехпільє, яке німецькі господарі зуміли поліпшити в користь для себе, а нашому господареві воно й досі стоїть на перешкоді у всіх його культурних поступках у господарстві, не дивлячись уже на те, що кожного року марнується за даремно $\frac{1}{3}$ землі. Збільшення населення й дорожнеча с-господарських продуктів—заставили німецьких господарів звернути увагу на більше інтензивні способи використання землі, багатство їх збільшується, тоді як сама зем-

ля при добрім уході за нею не тільки не бідніє, а ще й збогачується.

Подивім ся тепер на нашого господаря. Багатством він похвалити ся не може, землі багато теж не має, а що й має, тепер дорожче всього на світі, отже ми бачимо перед собою всі факти, які повинні підганяти наших господарів до більшого поступу в своїх господарствах. Пора вже подумати, якби найкраще використати ту третину землі, яка марнується за даремно, бо ж уже минули ті часи, коли можна було обмінювати нездібну землю свіжою цілною, а виснажену закидати на відпачинок на довгі роки. Треба пам'ятати, що тепер як рік, то земля й продукти з неї дорожчі і продукту того вона дає менше. Тому ж дбаймо про свою землю, бо вона одна нас годує. Коли самі не вміємо коло неї ходити, учимо ся у сусідів, добрих людей, читаймо с-господарські книжки—всема способами набіримо ся знання, бо тільки наука не дасть нам зовсім засушити дорогі цінності нашої землі, а навідріт допоможе нам поліпшити її й здобути найбільшу користь.

В. С.

вказує, як повніше задовольнити її природні почування й досягнути разом із тим наукову ціль.

Повне, задовольняюче життя дитина знаходить у забавках, а тому й заняття в 1. класі повинні провадити ся в забавках, які прямують до розвитку свідомості дитини, до грамоти.

Перший день у 1. класі школи учитель проводить у балачках із дітьми тримаючись того правила, щоби діти розповідали учителеві, а не навпаки (про рідню, про дорогу до школи і т. д.).

Що до розмов учителя з дітьми, то підносить ся таке переконання, що найліпший учитель є той, що найменше балакає і в якого діти найбільше балакають.

Головне правило новітньої методи навчання дітей говорити до них: „подивись, подумай і роби“. Не досить показати дітям предмети класу, або картинки, а треба привчати дітей обсервувати (пильнувати) дійсне життя, для чого потрібно з перших же днів ходити на прогульки.

На прогульку йдуть не по салдатеському, а вільно, не стримуючи живості дітей, а на прогульці про все, що зацікавить їх, повинна провадити ся весела, жива балачка. Після прогульки в школі діти вирізують із кольорового паперу, виліплюють із глини, або обводять ниткою, чи рисують дещо з того, що бачили на прогульці: чи то качок на воді, чи зайця, чи що інше.

Коли ж проводить ся спів, то з відповідними рухами на те, про що співаєть ся в піснї; багато є підходящих для того диточих пісень.

Треба, щоби наука була забавкою, іграшкою для дітей. Учителеві треба бути обережним у поправленнях хиб дітей та старати ся не ображати їх, терпіти диточий природний лемент і обходити ся без принижуючих кар.

В балачках із дітьми треба плекати мову, виправляти слова й вирази, а також робити для цієї цілі й для розваги деклямації диточих віршів із голосу. Бавлячись роблять ся і вправи зі звуками, а заучування букв закріплюєть ся вирізуванням букв із паперу, складанням із паличків, гороху і т. д.

Буквар перший рік непотрібний, бо діти самі собі можуть зробити буквар-друкарню. Треба тільки, щоби діти мали скриньки з маленькими містечками для кожної букви, а ті букви діти по мірі проходження азбуки, вирізують із нарочитаго для того паперу й поволі розкладають по своїх скриньках.

Наука рахунків також починаєть ся на прогулях і цілий час не відходить від дійсного життя, а в класі вправи роблять ся на паличках, горосї і т. д. Все робить ся при допомозі забавок,

при допомозі наглядної, живої роботи, але завжди треба уважати на бесїду, виправляти й не ображати. Наглядні вправи вирізування з паперу, ліплення з глини, викладування з паличків та інші т. референт демонстрував перед т. т. учасниками наради.

В дискусіях по рефераті товариші більше забирали слово не до суті реферату, а до того, що переведення навчання дітей по новітній методі не дасть ся в наших школах і при наших обставинах. Дуже далеко ще наша школа від того, щоби в ній провадити науку дітям таким гарним способом.

Підносилося також, що не добре цілий рік не давати дітям букваря, бо діти цікавлять ся першою книжкою, але погодили ся товариші на тому, що діти більше цікавлять ся малюнками в книжці й тому ліпше давати їм книжку з малюнками, а тексту щоб було не багато.

Ніколи не треба тримати ся букваря, як сліпий плоту, і коли вже признавати буквар, то він повинен бути пристосований для данної місцевості: для села, чи для кількох сіл, чи для повіту. Тільки такий буквар може бути гарним підручником в школі, бо свідомість дитини росте від того, що ближче, що круг неї.

Про те, що буквар і вся наука для дитини в школі повинна бути на рідній мові, вже й говорити не приходить ся, бо все того вимагає і всі педагоги, а між ними й найбільший російський педагог Ушинський, сказавши вже давно, що наука в школі повинна провадити ся на мові матері дитини, на мові її ріднини.

У дальших дискусіях вказували товариші на трудність модерної методи для учителя, бо багато ся метода вимагає від нього такту, вмілости, терпцю, пильнування.

Взагалі прийшли до того висновку, що й при наших обставинах все ж можна користатися зі вказівок новітньої методи, котра відкриває нам найкорисніші шляхи, якими повинна прямувати в школі наука для дітей.

В. Гончар.

Із таборового життя.

Життя в таборі за останній місяць стало багато живішим, ніж було до сього часу. З 16. жовтня маємо в таборі, крім викладів у залі Народного Дому, курс загальної освіти, а також засновано новий курс із окремою програмою, курс для мужів довіря. Ціль таких курсів є та, щоби, ознайомивши товаришів із українознавством, дати їм крім того й організаторські знання, щоби коли повернуть на Україну, могли самостійно йти до наміченої цілі. Курси мужів довіря мають ще й найближчу ціль виховання людей, які змогли б на робітничих командах повести просвітно-

організаційну роботу. Це необхідне тому, що вся вага праці переносить ся тепер на команди, бо майже всі полонені знаходять ся на селах. Крім того заходом Просвітної Секції, теперішньої Просвітної Громади, уладжені учительські конференції, ціль яких виховати учительські сили, дати їм найпотрібніші педагогічні знання й обзнайомити їх із найновішими методами науки в народній школі. Як на курсах так і на учительських конференціях вступ вільний для кожного.

Гості. Від 12. до 23. жовтня перебував у нашому таборі пан-отець Петро. Недовго гостював у нас дорогий гість, але його побут зістав ся не без користі для нашого табору. В суботу й неділю (14. й 15. жовтня) мав богослуження, а в середу 18. жовтня—читання про церкву, про її повстання, про розділ на східну й західну, й про впливи церкви в державі. На тижні їздив по робітничих командах, привіз звітіля багато жертв полонених на окрасу таборової церкви, на хорих і калік, на пам'ятник померлим полоненим, на Пресову Секцію.

В неділю 22. жовтня відправив у таборовій церкві службу Богу, а на другий день одіхав.

Щира дяка йому від нашого табору за його працю!

В суботу 21. жовтня завітав до нашого табору президент С. В. У. т. Скоропис. Він перебував в таборі ще й зараз.

Віче. В суботу 21. жовтня відбуло ся в залі Народнього Дому загально-таборове віче. До обговорення було дві точки: таборові справи й світові події.

На передостанньому вічу було ухвалено вибрати новий роздавачний комітет. Сьогодні голова віча повідомив, що такий комітет уже вибраний, що складаєть ся він із 20 виборних із загалу на чолі з управою, яка буде мати постійні зносини з Червоним Хрестом у справі подарунків для полонених.

Далі було піднесено, щоб всіх інвалідів знову стягнути до Х. б'юро, бо вони нездатні нідо якої фізичної роботи, на що голова віча відповів, що кожний признаний лікарем за пів робочого чоловіка мусить працювати, бо в таборі людей нема.

З огляду на те, що до табору щодня напливають жертви від полонених на пам'ятник померлим товаришам у вецлярському таборі, вічем вибрано постійний комітет, котрий піклуватиметь ся справою пам'ятника. У комітет увійшло п'ять товаришів полонених.

Віче було вшановано присутністю президента С.В.У. т. Скорописа.

Просвітна Секція. Загальні збори Просвітної Секції відбули ся в неділю 22. жовтня на яких обговорювано статут секції, при чім змінено назву з „Просвітної Секції“ на „Просвітну Громаду ім. М. Драгоманова.“ Крім того ухвалено від громади до Генеральної Старшини послати трох представників.

Після редакції статут ухвалено й передано Генеральній Старшині на затвердження.

Трутенъ.

Генеральна Старшина. В понеділок 23. жовт-в відбуло ся засідання Генеральної Старшини, на якому обговорювала ся справа робітничих команд з боку посилок на команди мужів довіря. Перед останніми днями до Раштату їздили трох товаришів для ознайомлення з організацією і практичним переведенням цієї справи в Раштаті. Один із товаришів-делегатів подав інформації з поїздки, які зводять ся до таких головних уваг: мужі довіря мають бути великими дипломатами так у відношенню до товаришів полонених, як і в зносинах з німецькою адміністрацією; повинні вести себе в вищій мірі гуманно й морально бездоганно та бути скромними у своїх вимогах, бо на їх випадає велике завдання національного освідомлення та суспільно-політичного виховання своїх товаришів земляків. Врешті доручено вибраній із 5 людей комісії переглянути й подати на остаточне затвердження до Генеральної Старшини кандидатури на мужів довіря.

Між иншими біжучими справами був предложений до затвердження статут перетвореної в „Просвітну Громаду ім. М. Драгоманова“ бувшої „Просвітної Секції“, та остаточне затвердження його відложено на далі. Одначе один важний принциповий параграф, а власне право „Просвітної Громади“ мати заступництво в Генеральній Старшині з трох представників (всі инші організації мають по одному представникові) вже тепер не затверджено. При цьому одні доказували, що було б не демократично дати привілеї одній організації перед другими, а инші стояли на тому, що полишаючи формальну сторону, інтерес справи вимагає, щоб та організація, яка ширить національну свідомість та просвіту була сильно заступлена, вказуючи на те, що принцип демократизму вже є нарушений тим, що в складі Генеральної Старшини є весь Просвітний Виділ, а не один представник, як від инших організацій.

В звязку з цим члени Генеральної Старшини розминули ся з деякими членами Просвітного Виділу в принципових поглядах на тактику в таборовій роботі й ролю в цій роботі полонених. При цьому рішуче васловили ся за те, що організаційна частина роботи повинна бути в руках самих полонених.

На засіданню був присутній президент С.В.У. т. Скоропис.

С. Кий.

Т-во „Воля.“ 24. жовтня відбули ся загальні збори членів т-ва „Воля.“ На зборах порушували різні справи котрі головно торкають ся організації. Давали ся звіти: Ревізійної Комісії й представника до Генеральної Старшини. При звіті представника до Ген. Старш. виник запит: „чи представник повинен давати повний звіт із діяльності Генер. Стар., чи тільки те, що безпосередно стосуєть ся до т-ва „Воля.“ Над цим питанням розвинула ся дискусія, із котрої винесли резолюцію,

щоби представник коротко давав повний звіт, а коли яка справа буде потребувати ширшого пояснення, тоді представник в тій справі дає жадані пояснення. Також т-во ухвалило 100 марок на закуп популярних книжок для бібліотеки т-ва із власної каси, бо виявилось, що бібліотека т-ва дуже бідна книжками на ті питання які найважливіші для організації. Крім цього т-во прийняло в члени своєї організації кількох нових членів. Багато часу пішло на дискусії яке має займати становище „Просвітний Виділ“ у відношенні до різних організацій. У цій справі дав пояснення президент С.В.У. т. Скоропис.

Багато питань зісталися не в'ясненими але за браком часу збори були закриті, а не роз'яснені питання відложені до других зборів.

Забитий.

В І Й Н А.

(від 18. до 25. жовтня 1916.)

Російський фронт у Галичині.

Головні бої на цім фронті велися над річкою Нараївкою коло Бережан. Кілько разів денно Росіяни робили наступи. За сей тиждень крім убитих втратили 5.245 полоненими і 32 машинових скорострілів (пулеметів). Під напором союзних військ уступили назад на східний беріг Нараївки.

Семигородсько-румунський фронт.

Головні бої ведуться коло Дорни Ватри на півночі на Буковині й коло переходу Предеаль на півдні. На півночі боронять Росіяни з Румунами, щоби не переломили їх фронту, а то могли би загрозити цілому російському фронтові. На півдні знову Румуни боронять переходу, щоби Німці не захопили копалень нафти, що знаходяться поблизу. Той перехід вони два роки укріплювали і стягнули туди багато війська.

Болгарсько-румунський фронт.

В Добруджі прийшло до нового наступу німецько-болгарського війська. Вони взяли укріплені місця Топрайзар і Конадїну 24. с/м. взяли найкращу пристань Румунії—Констанцу і перетягли одинокую залізницю, що вела від Чорного моря до Букарешту—так перервали зв'язок Румунії з чорноморською російською флотом. В погоні за румунсько-російськими військами взяли союзники Медгидін і Розову. В полон попало 75 офіцерів, 6.693 людей, хоругва, 52 скорострілів (пулеметів), 12 гармат. Наслідком сього королівська рада ухвалила повернути всі війська з Смигорода назад, поки Росіяни не займуть Львова і Ковля. А поки що—кликати помічі в почвирного порозуміння, а передовсім у Росії.

Французько-англійський фронт.

Дня 22. і 23. жовтня робили Англійці з Французами дуже сильний наступ на Німців над річкою Соммою, але їх відперто. Щоби собі допомогти підняли рівночасно наступ під Верденом, але він не вдався.

Вісти.

УБИВСТВО ПРЕЗИДЕНТА МІНІСТРІВ В АВСТРІЇ.

В Австрії застрілив редактор соціальної газети „Боротьба“, Адлер, президента міністрів Штірца. Він був противником Поляків.

ЗАСУД МІНІСТРА В БОЛГАРІЇ.

В Болгарії засудив суд за зраду бувшого міністра Генадієва на 10, інших членів „Собрания“ на 8 літ примусової роботи. Їх підкупило почвирне порозуміння, щоби розірвати союз Болгарії з Німеччиною й союзниками.

ІНВАЛІДИ.

Із Треллеборга (Швеція) повідомляють від 17. жовтня, що знову поновився обмін інвалідами. Росії з Німеччиною. Туди прибуло з Німеччини 228 інвалідів-рядових і 20 офіцерів.

РОСІЯ НЕ ЗАКЛЮЧАЄ ОКРЕМОГО МИРА.

Петербурзька телеграфічна агенція рішуче заперечує поголоски про окремий мир. Звіdomлення, які привіз із царської квартири Протопопов (18. жовтня) доказують, що царське правительство хоче провадити війну до кінця—аж до перемоги.

ВОЄННІ КОШТИ РОСІЇ.

Льондонська часопись „Економія“ обчислює кошти війни в сім році на 33 мільярди рублів денно. Першого року виносили вони 1.675.000 фунтів штерлінгів, отже половина сьогорічних коштів.

ПРИГНОБЛЕННЄ В РОСІЙСЬКОМУ ВІЙСЬКУ.

Через те, що команданти немилосердно жертують людьми без ніякої цілі й наслідку, щезла надія перемоги в Росії й у війську панує пригноблення. „Якби Німеччина“—пише „Одеський Листок“—мала тільки війська, здобула би вже половину світа, а ми не дійшли й до Ковля,

ПІДВОДНИЙ ЧОВЕН № 35.

Німецьке підводний човен № 35 затопило 126 кораблів за три четвертини року. Вартість їх виносить 450 мільйонів марок. Пішли на дно мільйони, а кілька то вони обтерли би людських сліз?

СТРІЧА ЦАРЯ З РУМУНСЬКИМ КОРОЛЕМ.

Стріча має бути в Рені над Дунаєм у товаристві трох румунських генералів Зотта, Ілієску, Авереску. Між російським й румунським коман-

дантам виникло непорозуміння й суперечки. В Росії побіди над Румунією зробили велике вражіння. Російська територія загрожена. Заряджено укріпляти *Одесу і Київ*. До Каменця Подільського, де пробуває цар, зіхали всі команданти: Алексєєв, Брусілов, Евєрт і Рузький. Туди має приїхати Бертельот-Француз, що має виложити плян і обняти провід військом у Румунії.

ВТРАТИ ЗА ДВА РОКИ ВІЙНИ.

„Наукове товариство для студіювання соціальних наслідків війни“ повідомляє, що втрати всіх воюючих держав за перших два роки війни виносять: 4.631.500 убитих, 12.245.300 ранених і 3.373.700 інвалідів. Усього разом 20.280.500 людей. Мирне населення, що полягло в сій війні, в це число не залічується.

ЗАСУД УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА.

Нашого письменника Гната Хоткевича присудили російські влади на три роки заслання за українську пропаганду в Харкові.

НА УКРАЇНСКІ ЦІЛИ.

Член російської Державної Ради М. Череванський, що помер у 1914. р., призначив у заповіті 2000 рублів на видавництво популярних книжок в українській мові.

ДОРОЖНЕЧА В КАТЕРИНОСЛАВІ.

Гостру кризу в засобах поживи переживає Катеринослав. Загально відчувається недостачу мяса, яке продається по верх такса. Ціна на хліб доходить 12-ти коп. за фунт. Муки мало. Нафта дійшла до 50-ти коп., мило—до 60-ти коп., бараболя—до 5—6-ти коп. за фунт, масло—1 р. 40 к., риба—60 коп.

Останні вісти.

ЧОРНА-ВОДА ВПАЛА!

З заняттям Чорна-Вода в Добруджі дістала ся остання желізниця в руки Німців і Болгар. Всеї землі відбили німецькі й болгарські війська в Добруджі 20.000 квадратних кілометрів.

Німці взяли багате місто Предеаль на проході до Семиргороду. Там збирали ся пани на літнє мешкання, поруйновано ті віллі (палати) гарматними стрілами. Німецько-австрійські війська йдуть в глибину Волощини в напрямі багатих копалень нафти. Румунні евакуюють велику й малу Волощину. Пани й багаті втікають до Росії.

Товариші!

Жертвуйте на пам'ятник померлим товаришам у вецлярському таборі!

Дня 25. листопада заснував ся Комітет для збору жертв на будівлю пам'ятника померлим товаришам.

Товаришів, що мешкають у таборі, просимо надіслати жертви до старших бльоків і бараків, у яких мають ся для того підписні листи, а також до скарбника Комітету т. Калашникова.

Товаришів на робітничих командах просимо жертви надіслати на адресу Комітета.

Всі жертви приймаються з великою подякою.
Комітет.

Жертви.

На волинські школи:

Тов. Волняк—5 м. 86 ф., тов. О. Чимара—4 м. 54 ф., тов. В. С.—88 ф., тов. Т-ень—1 м. 26 ф.; разом—12 м. 54 ф.

На окрасу церкви:

Роб. ком. Нідеромен—15 м., роб. ком. Грубе Леопальдін Луїзе—15 м. 15 ф.; разом—20 м. 15 ф.

На хорих і калік:

Роб. ком. Грубе Леопальдін Луїзе—15 м.

Всім жертводавцям складаємо щирю подяку.

Переписка редакції.

Т.т. із робітн. ком. „Нідеромен.“ Гроші на окрасу таборової церкви (12 м.) дістали й передали куди слід. Три марки (3 м.), що призначені вами для батюшки також передали ми на окрасу церкви, бо батюшка виїхав із табору. Може би ви хотіли тих три марки призначити куди инше, то просимо висловити ваше бажання.

Т. С-енко. Ваша оповідання: „Верховоди громадян нашого села“ до друку годиться. Піде в найблизшому числі. Пишіть і надалі.

Т. Любисток. Ваш нарис: „Сукняна мова“ піде в найблизшому числі. „Спомини з революції 1905. року“ ухвалені до збірника творів полонених.

Т. Л-ко. Пишіть щонебудь кращого. Ваше: „Нагадай козі-смерть“ до друку не надається.

Т. Полуботок. Вашим: „Ще не вмерла Україна“ при нагоді скористуємо ся.

Т.т. Подоляк, Рун-Голь, Любисток, Суспільний, Селяниця, К-ий, Забитий, Боязливий. Просимо прийти до редакції й одібрати гонорар за свої дописи.